

3. KVARTAL 2018

SPAREBANKEN SØR

Innhold

Nøkkeltall konsern	3
Styrets beretning	4
Resultatregnskap	12
Balanse	13
Kontantstrøm	14
Egenkapitaloppstilling	15
Noter	16
Risiko og Kapitalstyring	29
Kvartalsvis resultatutvikling	30
Nøkkeltall konsern 2013-2017	21
Beregninger	32
Alternative resultatmål - APM	34

Resultat (mill. kroner)	3. kv. 2018	3. kv. 2017	30.09.2018	30.09.2017	31.12.2017
Netto renteinntekter	424	422	1 282	1 240	1 679
Netto provisjonsinntekter	78	80	236	234	312
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	-3	21	51	30	88
Sum andre driftsinntekter	-2	2	21	9	18
Sum netto inntekter	497	525	1 590	1 513	2 097
Sum driftskostnader før tap	200	194	630	601	811
Driftsresultat før tap	297	331	960	912	1 286
Tap på utlån, garantier og ubenyttede kreditter	3	4	8	32	20
Resultat før skattekostnad	294	327	952	880	1 266
Skattekostnad	75	80	217	208	282
Resultat for perioden	219	247	735	672	984
Resultat i % av gjennomsnittlig forvaltning					
Netto renteinntekter	1,40 %	1,51 %	1,46 %	1,53 %	1,53 %
Netto provisjonsinntekter	0,26 %	0,29 %	0,27 %	0,29 %	0,28 %
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	-0,01 %	0,07 %	0,06 %	0,04 %	0,08 %
Andre driftsinntekter	-0,01 %	0,01 %	0,02 %	0,01 %	0,02 %
Sum netto inntekter	1,64 %	1,87 %	1,81 %	1,87 %	1,92 %
Sum driftskostnader før tap	0,66 %	0,69 %	0,72 %	0,74 %	0,74 %
Driftsresultat før tap	0,98 %	1,18 %	1,09 %	1,12 %	1,17 %
Tap på utlån, garantier og ubenyttede kreditter	0,01 %	0,01 %	0,01 %	0,04 %	0,02 %
Resultat før skattekostnad	0,97 %	1,17 %	1,08 %	1,09 %	1,16 %
Skattekostnad	0,25 %	0,29 %	0,25 %	0,26 %	0,26 %
Resultat for perioden	0,72 %	0,88 %	0,84 %	0,83 %	0,90 %
Nøkkeltall resultat					
Egenkapitalavkastning etter skatt (justert for hybridkapital)	7,8 %	9,8 %	9,0 %	9,0 %	9,7 %
Kostnader i % av inntekter	40,2 %	37,0 %	39,6 %	39,7 %	38,7 %
Kostnader i % av inntekter, ekskl. netto inntekter fra finansielle instrumenter	40,0 %	38,5 %	40,9 %	40,5 %	40,4 %
Nøkkeltall balanse					
Forvaltningskapital			121 702	111 315	114 310
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	120 100	111 100	117 600	108 400	109 500
Netto utlån til kunder			101 868	96 003	97 518
Utlånsvekst i % siste 12 mnd.			6,1 %	6,6 %	7,2 %
Innskudd fra kunder			56 460	54 605	55 580
Innskuddsvekst i % siste 12 mnd.			3,4 %	6,6 %	7,8 %
Innskudd i % av netto utlån			55,4 %	56,9 %	57,0 %
Egenkapital (inkl. hybridkapital)			11 666	10 831	11 108
Tap i prosent av netto utlån, annualisert			0,01 %	0,04 %	0,02 %
Brutto misligholdte engasjementer over 90 dager i % av brutto utlån			0,28 %	0,27 %	0,28 %
Andre nøkkeltall					
Likviditetsreserve (LCR) konsern			177 %	144 %	139 %
Ren kjernekapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering av deleide selskaper			14,8 %	14,7 %	14,9 %
Kjernekapitaldekning			16,6 %	16,3 %	16,7 %
Kapitaldekning			19,1 %	18,1 %	18,9 %
Ren kjernekapital			10 339	9 625	9 890
Kjernekapital			11 413	10 700	10 965
Netto ansvarlig kapital			13 162	11 881	12 347
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio)			9,0 %	9,1 %	9,2 %
Antall ekspedisjonssteder			34	34	34
Antall årsverk i bankvirksomheten			431	431	432
Nøkkeltall egenkapitalbeviset					
Egenkapitalbevisbrøk, vektet gjennomsnitt for perioden	17,9 %	18,7 %	17,9 %	18,7 %	18,7 %
Antall utstedte bevis			15 663 944	15 663 944	15 663 944
Resultat/utvannet pr. egenkapitalbevis (morbank)	1,7	2,1	6,1	6,2	8,9
Resultat/utvannet pr. egenkapitalbevis (konsern)	2,4	2,8	7,9	7,6	11,2
Utbytte siste år pr. egenkapitalbevis			6,0		6,0
Bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis			121,0	116,8	120,0
Kurs/ bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis			0,8	0,9	0,9
Børskurs ved utgangen av perioden			99,80	103,00	104,00

Styrets beretning

Generelt

Sparebanken Sør er et uavhengig og selvstendig finanskonsern med virksomhet innenfor bank, verdipapirhandel og eiendoms-
megling i Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark og Rogaland.

Eiendomsmeglervirksomheten drives gjennom datterselskapet Sørmeglere. Skade- og livsforsikringsprodukter leveres via for-
sikringsselskapet Frende hvor banken er deleier. Banken er også deleier i selskapene Norne Securities og Brage Finans, leveran-
dører av henholdsvis verdipapirhandel, leasing og forbruksfinansiering.

Hovedtrekk 3. kvartal 2018

- Godt resultat fra ordinær drift
- Kjøp av aksjer i Frende Holding AS
- Effektiv drift og lave kostnader
- Meget lave tap på utlån
- 12 måneders utlånsvekst på 6,1 prosent
- 12 måneders innskuddsvekst på 3,4 prosent
- Egenkapitalavkastning etter skatt på 7,8 prosent
- Ren kjernekapitaldekning på 14,8 prosent og uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio) på 9,0 prosent

Hovedtrekk etter 9 måneder

- Godt resultat fra ordinær drift
- Positiv utvikling i netto renteinntekter
- Positive netto inntekter fra finansielle instrumenter
- Effektiv drift og lave kostnader
- Implementert ny modell for nedskrivning av utlån
- Meget lave tap på utlån
- Egenkapitalavkastning etter skatt på 9,0 prosent

Økonomiske rammebetingelser

Styringsrenten, som har vært uendret siden mars 2016, ble den 20. september økt fra 0,5 prosent til 0,75 prosent. Begrunnelsen
for renteøkningen var at oppgangen i norsk økonomi har fortsatt, underliggende prisvekst er nær inflasjonsmålet på 2 prosent.
Norges Bank sine analyser tilsier en gradvis renteoppgang i årene fremover, og sentralbanken har gitt signaler om at styringsren-
ten mest sannsynlig vil bli satt videre opp i 1. kvartal 2019.

Kapitalmarkedene i både inn- og utland har vært velfungerende, og kredittspredene har vært relativt stabile. Dette har gitt
konsernet tilgang til finansiering gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett og seniorgjeld i 2018.

Årsveksten i innenlandsk bruttogjeld til publikum, K2, var ved utgangen av september på 5,6 prosent. Veksten i kreditt til hus-
holdninger og næringsliv var på henholdsvis 5,9 prosent og 5,2 prosent.

Resultat

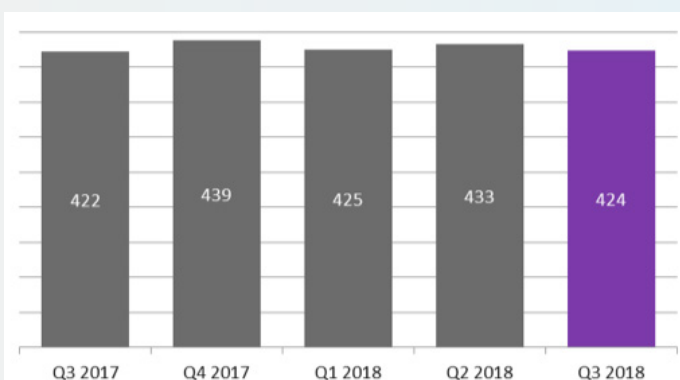
Resultat før skatt utgjorde 294 mill. kroner i 3. kvartal 2018, mot 327 mill. kroner i samme periode i 2017. Nedgangen i resultatet skyldes i hovedsak lavere inntekter fra finansielle instrumenter. Resultatet fra ordinær drift(*) var stabilt som følge av meget lave tap på utlån og lave kostnader.

Egenkapitalavkastning etter skatt for konsernet utgjorde 7,8 prosent i 3. kvartal 2018, mot 9,8 prosent i samme periode 2017. Konsernet er solid kapitalisert og har en ren kjernekapitaldekning på 14,8 prosent og en uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio) på hele 9,0 prosent, tillagt 80 prosent av opptjent resultat.

Resultat før skatt etter 3. kvartal 2018 utgjorde 952 mill. kroner, mot 880 mill. kroner i samme periode i 2017. Egenkapitalavkastningen etter skatt utgjorde 9,0 prosent pr. 3. kvartal 2018, tilsvarende som samme periode i 2017.

Rentenetto

Rentenetto pr. kvartal i mill. kroner

Netto renteinntekter utgjorde 424 mill. kroner i 3. kvartal 2018, mot 422 mill. kroner i 3. kvartal 2017. Økningen i netto renteinntekter skyldes i hovedsak utlånsvekst i perioden.

Netto renteinntekter i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital i 3. kvartal 2018 var 1,40 prosent, ned fra 1,51 prosent på samme tid året før.

Markedsrentene har fortsatt utviklingen fra årets første måneder og har i 3. kvartal hatt en moderat stigning. Dette har gitt utslag i press på utlånsmarginene i 2018 og da spesielt innen personmarkedet. Effekten av økte markedsrenter var mindre i bedriftsmarkedet hvor ca. 80 prosent av utlånene er knyttet til NIBOR. Økte markedsrenter har også ført til bedre innskuddsmarginer.

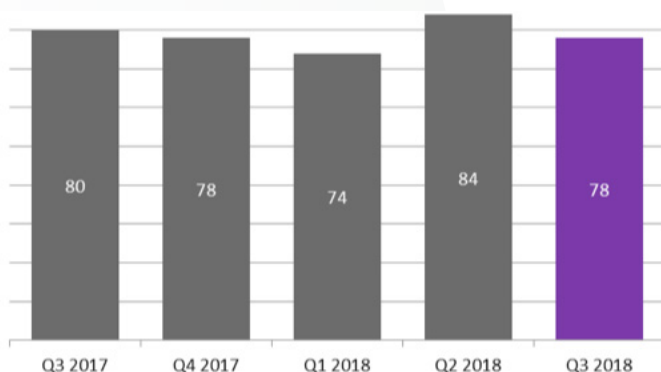
For å møte det økte presset på utlånsmarginene valgte Sparebanken Sør den 24. september 2018 å sette opp renten på lån og innskudd. Dette ble gjort i takt med økningen foretatt av Norges Bank på siste rentemøte. Renteendringene vil gi positive effekter allerede i 4. kvartal. Full effekt av renteendringene vil komme i 1. kvartal 2019

*) Rentenetto justert for prinsippendringer, provisjonsinntekter, andre inntekter og kostnader justert for pensjon. Se også vedlegg til rapporten.

Styrets beretning

Provisjonsinntekter

Netto provisjonsinntekter pr. kvartal i mill. kroner

Netto provisjonsinntekter utgjorde 78 mill. kroner i 3. kvartal 2018, mot 80 mill. kroner i 3. kvartal 2017.

Brutto provisjonsinntekter i 3. kvartal 2018 viste 97 mill. kroner, mot 98 mill. kroner i 3. kvartal 2017.

Brutto provisjonsinntekter etter 3. kvartal 2018 utgjorde 282 mill. kroner mot 277 mill. kroner i 3. kvartal 2017. Økningen skyldes økte inntekter fra betalingsformidling, samt en engangsutbetaling på 5 mill. kroner knyttet til provisjon fra salg av livsforsikring i 1. kvartal 2018.

Provisjonsinntekter	3. kvartal 2018	3. kvartal 2017	Endring	Q1-Q3 2018	Q1-Q3 2017	Endring
Betalingsformidling	46	47	-1	128	126	2
Eiendomsmegling	28	28	0	82	84	-2
Øvrige produktselskaper	23	23	0	72	67	5
Sum	97	98	-1	282	277	5

Finansielle instrumenter

Netto inntekter fra finansielle instrumenter ble -3 mill. kroner i 3. kvartal 2018, mot 21 mill. kroner i samme periode i 2017.

Netto inntekter fra finansielle instrumenter	3. kvartal 2018	3. kvartal 2017	Endring	Q1-Q3 2018	Q1-Q3 2017	Endring
Sertifikater og obligasjoner	-12	2	-14	-15	29	-44
Aksjer inkl. utbytte	-7	7	-14	39	27	12
Fastrenteutlån	9	10	-1	28	1	28
Utstedte verdipapirer - sikringsbokføring	3	-4	7	-7	-27	20
Tilbakekjøp egne utstedte obligasjoner	-2	-	-2	-12	-22	10
Andre Finansielle instrumenter	6	6	-	17	21	-4
Sum	-3	21	-24	51	30	21

Sparebanken Sør inngikk avtale med Fana Sparebank den 30. august om kjøp av 10,2 prosent av aksjene i Frende Holding AS. Kjøpesummen var 246,2 mill. kroner. Transaksjonskursen var noe lavere enn Sparebanken Sør sin bokførte verdi på aksjene i Frende Holding AS, noe som resulterte i en nedskrivning av aksjeposten med 18,9 mill. kroner. Avtalen ble inngått under forutsetning om tillatelse fra Finanstilsynet. Godkjenningen ble gitt 3. oktober og selve kjøpet ble gjennomført den 10. oktober. Etter oppkjøpet i Frende Holding AS eier Sparebanken Sør 22,19 % av selskapet og vil fra neste kvartal løpende konsolidere inn selskapets resultater. Inntektsført utbytte fra Frende Holding AS utgjør i 2018 6,5 mill. kroner.

Banken har ikke foretatt verdjusteringer knyttet til eierandeler i Brage eller Norne i 2018.

Resultateffekter knyttet til sikringsbokføring gjelder i all hovedsak verdiendring knyttet til basisswapper. Basisswappene benyttes som instrument for sikringsbokføring av gjeld med fast rente utstedt i euro. Verdien på basisswappene svinger som følge av markedsendringer og resultatføres. Dette er sikringsinstrumenter, og sett over instrumentenes løpetid er markedsverdiendringene null, forutsatt at obligasjonene holdes til forfall.

Driftskostnader

Driftskostnader pr. kvartal i mill. kroner

Driftskostnadene utgjorde 200 mill. kroner i 3. kvartal 2018, opp fra 194 mill. kroner i samme periode i 2017. Økningen har sammenheng med bankens strategiske satsing på digitale løsninger, bankens etablering i Bryne, samt Sørmeqlerens etablering av meqlerkontor i Telemark. I tillegg har det vært en økning i pensjonskostnader i 2018 etter avvikling av bankens ytelsesbaserte pensjonsordning, hvor kostnaden i 2017 fremstod som ekstraordinær lav.

Driftskostnadene i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital utgjorde 0,66 prosent (0,69 prosent) i 3. kvartal 2018. Kostnader i forhold til inntekter ble i konsernet 40,2 prosent (37,0 prosent). Kostnader i forhold til inntekter, ekskl. finansielle instrumenter, var 40,0 prosent (38,5 prosent).

Ved utgangen av 3. kvartal utgjorde driftskostnadene 630 mill. kroner mot 601 mill. kroner i samme periode i 2017. Økningen skyldtes i all hovedsak pensjonskostnader, som var 21 mill. kroner høyere ved utgangen av 3. kvartal 2018 sammenliknet med samme periode i 2017. Kostnader i forhold til inntekter var 39,6 prosent (39,7 prosent). Kostnader i forhold til inntekter, ekskl. finansielle instrumenter, var 40,9 prosent (40,5 prosent).

Tap og mislighold

Netto tap på utlån utgjorde 3 mill. kroner i 3. kvartal 2018, og utgjorde 0,01 prosent av netto utlån. Tilsvarende tall i 2017 var 4 mill. kroner og 0,01 prosent av netto utlån.

Netto tap på utlån var 8 mill. kroner etter 3. kvartal 2018, som utgjorde 0,01 prosent av netto utlån. Tilsvarende tall i 2017 var 32 mill. kroner og 0,04 prosent av netto utlån.

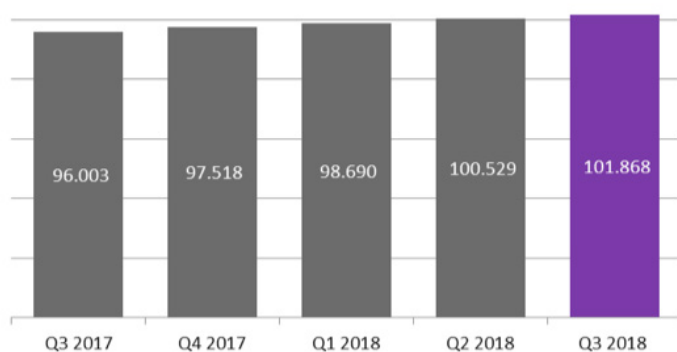
Regnskapsstandarden IFRS 9 – Finansielle instrumenter, erstattet fra og med 1. januar 2018 den tidligere standarden IAS 39. En konsekvens av implementering av ny standard er at banken har tatt i bruk ny modell for beregning av tap. Modell for nedskrivninger og overgangseffekter er beskrevet i årsregnskapet for 2017 (note 38). Konsernets nedskrivninger pr. 3. kvartal 2018 baserte seg på den nye modellen, og det har ikke vært vesentlige regnskapsmessige effekter i perioden. Nedskrivninger for konsernet utgjorde 535 mill. kroner pr. 3. kvartal 2018, tilsvarende 0,52 prosent av brutto utlån.

Brutto misligholdte lån over 90 dager var 270 mill. kroner, som utgjorde 0,28 prosent av brutto utlån. Dette var en økning fra tilsvarende tidspunkt i 2017, hvor brutto misligholdte lån var på 256 mill. kroner, og utgjorde 0,27 prosent av brutto utlån.

Styrets beretning

Utlån

Utlån i mill. kroner

Netto utlån har de siste tolv månedene økt med 5,9 mrd. kroner til 101,9 mrd. kroner, en vekst på 6,1 prosent.

Utlånsveksten i 3. kvartal 2018 var på 1,3 mrd. kroner, som tilsvarte en vekst på 5,3 prosent (annualisert). I de markedene hvor banken er representert, har den styrker sine markedsandeler i tråd med sine mål.

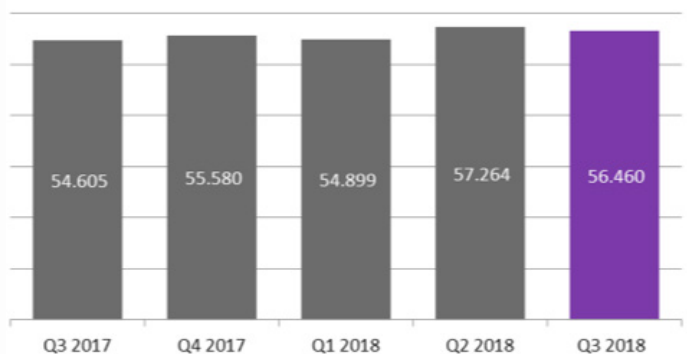
Brutto utlån til personkunder har de siste tolv måneder økt med 3,5 mrd. kroner til 66,6 mrd. kroner, en vekst på 5,6 prosent.

Brutto utlån til bedriftskunder har økt de siste tolv måneder med 2,2 mrd. kroner til 35,6 mrd. kroner, en vekst på 6,7 prosent.

Utlån til personkunder utgjorde 66 prosent (66 prosent) av totale utlån ved utgangen av 3. kvartal 2018.

Innskudd

Innskudd i mill. kroner

Innskudd fra kunder har de siste tolv månedene økt med 1,9 mrd. kroner til 56,5 mrd. kroner, en vekst på 3,4 prosent.

Innskudd fra personkunder har økt med 0,9 mrd. kroner til 26,8 mrd. kroner, en vekst på 3,7 prosent.

Innskudd fra bedriftskunder har økt med 0,9 mrd. kroner til 29,3 mrd. kroner, en økning på 3,2 prosent.

Innskuddsdekningen i Sparebanken Sør var 55,4 prosent ved utgangen av 3. kvartal 2018, ned fra 56,9 prosent på samme tidspunkt året før.

Markedsfinansiering og likviditetsportefølje

Konsernet har en god likviditetssituasjon. Likviditetsbufferne er betryggende, og forfallstrukturen på innlånene er godt tilpasset virksomheten. Nye langsiktige innlån opptas ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett og seniorgjeld. Konsernet har tilrettelagt for langsiktig finansiering fra det internasjonale markedet gjennom etablerte EMTN programmer.

Samlet ordinær markedsfinansiering utgjorde 48,8 mrd. kroner ved utgangen av 3. kvartal 2018, hvorav 63 prosent var obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Langsiktig finansiering utgjorde 88 prosent ved utgangen av 3. kvartal 2018.

Konsernets beholdning av rentebærende verdipapirer utgjorde 16,1 mrd. kroner pr. 30. september 2018. Konsernets likviditetsindikator for langsiktig finansiering var ved utgangen av 3. kvartal 2018 på 108 prosent.

Konsernets likviditetsreserve (LCR) utgjorde 177 prosent pr. 30. september 2018 (170 prosent i morbank).

Rating

Sparebanken Sør har en A1 rating med «negative outlook». Justeringen av ratingutsiktene fra «stable outlook» ble gjennomført i juli 2017 for fem regionale sparebanker parallelt, og hadde sammenheng med innføringen av EUs krisehåndteringsdirektiv for norske banker.

Alle obligasjoner med fortrinnsrett som utstedes av Sparebanken Sør Boligkreditt AS, er også ratet av Moody's, og obligasjonene har en trippel A-rating (Aaa).

Ansvarlig kapital og kapitaldekning

Netto ansvarlig kapital utgjorde 13,2 mrd. kroner. Hybridkapital utgjorde 1,1 mrd. kroner og ansvarlig lån 1,7 mrd. kroner. Ved utgangen av 3. kvartal 2018 utgjorde ren kjernekapitaldekning 15,0 prosent, kjernekapitaldekningen 16,6 prosent og kapitaldekningen 19,1 prosent for konsernet Sparebanken Sør (80 prosent av delårsresultatet etter skatt er tillagt som ren kjernekapital). Beregningene er basert på standardmetoden i Basel II regelverket.

Sparebanken Sør eier 15,5 prosent av Brage Finans AS, og skal forholdsmessig konsolidere eierandelen ved rapportering av kapitaldekning for samarbeidende grupper. Konsernets rene kjernekapitaldekning, inkludert forholdsmessig konsolidering av samarbeidende grupper, utgjorde 14,8 prosent, kjernekapitaldekningen 16,4 prosent og kapitaldekningen 18,9 prosent.

For morbank utgjorde ren kjernekapital 15,2 prosent, kjernekapitaldekningen 17,1 prosent og kapitaldekningen 20,0 prosent ved utgangen av 3. kvartal 2018.

Banken mottok i juli Finanstilsynets vurdering og vedtak vedrørende pilar 2-krav. Vurderingen ble gjort i tilknytning til kapitalvurderingsprosessen (SREP) for 2018, og pilar 2-kravet for Sparebanken Sør ble fastsatt til 2,0 prosent av risikovektet balanse. Kravet er knyttet til en vurdering av risikofaktorer som ikke dekkes av pilar 1-kravene, og inkluderer også ny metode for å beregne kapitalkrav tilknyttet deleid forsikringsselskap. Kapitalkrav knyttet til eierandel i Frende Holding AS utgjør alene ca. 0,3 prosentpoeng, og nytt pilar 2-krav gir dermed en klar nedgang fra konsernets tidligere pilar 2-krav på 2,1 prosent.

Konsernet oppfylte kapitalkravene for finansinstitusjoner med virkning fra 30. september 2018 på henholdsvis 14,0 prosent for ren kjernekapital, 15,5 prosent for kjernekapital og 17,5 prosent for totalkapital. Videre tilpasning av buffer ut over dagens nivå vil avhenge av markedsmessige forventninger.

En viktig del av konsernets målsetting er at ren kjernekapitaldekning skal være på nivå med sammenlignbare banker. Av de store regionbankene er det bare Sparebanken Sør som benytter standardmetoden i kapitaldekningsberegningen. Sparebanken Sør vedtok i 2017 at konsernet skal iverksette prosess for å søke Finanstilsynet om godkjenning av interne modeller i kapitalberegningen (IRB). Det tas sikte på å sende søknad til Finanstilsynet innen utgangen av 2019.

Konsernets uvektede kjernekapitalandel (leverage ratio) utgjorde 9,0 prosent ved utgangen av 3. kvartal 2018, mot 9,1 prosent ved utgangen av 3. kvartal 2017. Bankens soliditet vurderes som meget tilfredsstillende.

Styrets beretning

Bankens egenkapitalbevis

Banken hadde pr. 30. september 2018 utstedt 15 663 944 egenkapitalbevis. Resultat (konsern) pr. egenkapitalbevis utgjorde 2,4 kroner pr. bevis i 3. kvartal 2018, og 7,9 kroner pr. bevis i hittil i 2018. Eierbrøk for 3. kvartal 2018 var 17,9 prosent. Hybridkapitalen (fondsobligasjonslån), som er klassifisert som egenkapital, er holdt utenfor ved beregning av eierbrøk.

Utbytte

Sparebanken Sør skal gjennom god, stabil og lønnsom drift sikre at egenkapitalbevisene oppnår konkurransedyktig avkastning i form av utbytte og verdistigning på egenkapitalbevisene.

Overskuddet skal fordeles mellom eierandelskapitalen (egenkapitalbevisene) og grunnfondskapitalen i samsvar med deres andel av egenkapitalen.

Ved fastsettelse av årlig utbytte skal bankens kapitalbehov ivaretas, herunder myndighetspålagte krav til kapitaldekning, forventninger hos investorer samt bankens strategiske planer.

Det er en målsetting at om lag halvparten av egenkapitalbevisenes andel av årets resultat etter skatt skal utdeles som utbytte.

Datterselskaper og samarbeidende selskaper

Bankens heleide datterselskap **Sparebanken Sør Boligkreditt AS** har konsesjon til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF), og benyttes som et instrument i bankens langsiktige fundingstrategi. Pr. 30. september 2018 hadde banken overført boliglån på 35,6 mrd. kroner til selskapet, tilsvarende 52,7 prosent av samlede utlån til personmarkedet.

Bankens egen eiendomsmeglervirksomhet, **Sørmegleren**, er den klart ledende megleren på Sørlandet. Selskapet etablerte seg med nye kontorer i Skien og Porsgrunn i 2017. Disse kontorene er felleseid med Porsgrunn Bamble Borgestad Boligbyggelag. Sørmegleren leverer positive resultater pr. 30 september 2018, men resultatet er svakere enn for samme periode i 2017.

Frende Holding AS (eierandel 10 prosent) er morselskapet til Frende Skadeforsikring AS og Frende Livsforsikring AS, som tilbyr skade- og livsforsikring til privatpersoner og bedrifter. Selskapet har hatt en meget god kunde- og premievekst både innen skade- og livområdene, og selskapet har levert gode resultater over tid. Sparebanken Sør har i 4. kvartal 2018 kjøpt ytterligere 10,2 prosent av aksjene i Frende Holding og vil fra dette tidspunktet løpende konsolidere inn konsernets resultater.

Brage Finans AS (eierandel 15,5 prosent) er et finansieringsselskap som tilbyr leasing og salgspantlån til bedrifts- og personmarkedet. Selskapet fortsetter den gode utviklingen med lønnsom vekst.

Norne Securities AS (eierandel 17,6 prosent) er et verdipapirforetak som tilbyr internetthandel, tradisjonelle meglertjenester og corporate finance tjenester. Selskapet har en positiv resultatutvikling.

Balder Betaling AS (eierandel 22 prosent) eies av Sparebanken Sør sammen med 14 andre sparebanker. Selskapet har en eierandel på 10,5 prosent i Vipps AS, og har som mål å videreutvikle Vipps sammen med øvrige eiere.

Utsiktene fremover

Styret anser resultatet etter 3. kvartal 2018 som tilfredsstillende. Bankens utvikling i resultat fra ordinær drift gjennom tilpasset vekst, stabile provisjonsinntekter, god kostnadskontroll og lave tap. Utviklingen forventes å fortsette i 4. kvartal.

Etter en svak BNP vekst gjennom de siste årene, har veksten i norsk økonomi tatt seg opp. Svak kronekurs, lave renter og en ekspansiv finanspolitikk har gitt positive vekstimpulser. Det har bidratt til høyere eksportvekst, lavere arbeidsledighet og økt privat konsum. Rammebetingelsene for norsk økonomi i tiden fremover synes derfor gode.

Boligprisene i bankens hovedmarkeder har hatt en positiv, men moderat utvikling over flere år. Statistikken for årets ni første måneder viste en svak positiv vekst i boligprisene i bankens markedsområde. Konsernets utlån med pant i bolig er godt sikret, og konsernet står godt rustet for å møte eventuelle fall i boligprisene. Dette underbygges av gjennomførte stresstester.

Norges Bank endret styringsrenten 20. september 2018 fra 0,5 til 0,75 prosent. Sentralbankens analyser tilsier en gradvis renteoppgang i årene fremover, og sentralbanken har gitt signaler om at styringsrenten mest sannsynlig vil bli satt videre opp i 1. kvartal 2019.

Konsernet har økt rentene på utlån og enkelte typer innskudd. Renteendringen vil ha virkning fra starten av november 2018. Dette vil gi positive effekter allerede i 4. kvartal. Full effekt av renteedringen vil komme i 1. kvartal 2019.

Konsernet har et krav til ren kjernekapital, inkludert nytt pilar 2-tillegg på 2,0 prosent, som utgjør 14,0 prosent. Eventuell buffer utover dette vil avhenge av markedsmessige forventninger. Konsernet har en målsetning om en ren kjernekapitaldekning på 14,8 prosent. Ved utgangen av 3. kvartal 2018 var ren kjernekapitaldekning 14,8 prosent.

Kjøpet av 10,2 prosent av aksjene i Frende Holding AS medfører at investeringen blir klassifisert som vesentlig og vil få høyere kapitalvekt under pilar 1 ved beregning av risikovektet balanse. Dette påvirker ren kjernekapitaldekning i konsernet med ca 0,3 prosentpoeng og har virkning fra og med 4. kvartal.

Den 19. oktober sendte Finanstilsynet brev til Finansdepartementet hvor det ble gitt en tilrådning om endring i forskriftskriteriet for systemviktige foretak. En eventuell godkjenning av forskriftsendringen vil sannsynligvis medføre at Sparebanken Sør blir ansett som systemviktig og dermed kunne få økt krav til ren kjernekapital.

Konsernet forventer en utlånsvekst i overkant av kredittveksten i 2018. Konsernet har et mål om en egenkapitalavkastning på 9 prosent.

Konsernet implementerte fra og med 1. januar 2018 standarden IFRS 9, som har hatt betydning for beregning av konsernets tapskostnad. Konsernet skal avsette for forventet tap, og det forventes noe større svingninger i tapskostnader fremover. Basert på bankens sammensetning av utlånsporteføljen, konjunkturutviklingen og lokale markedsførhold, forventes det at tapene i Sparebanken Sør vil ligge på et lavt nivå for 2018.

Banken skal i tråd med vedtatt strategi ha høy oppmerksomhet på kostnader og langsiktig verdiskaping. Bankens investeringer i teknologi vil fortsette, og skal bidra til kostnadseffektiv drift samt muliggjøre effektivisering av kontorstrukturen. Dette, sammen med god kvalitet i kredittarbeidet, vil bidra til fortsatt lønnsom vekst og utvikling for Sparebanken Sør.

Hendelser etter kvartalets utløp

Det har ikke vært registrert hendelser etter 30. september 2018 som påvirker kvartalsregnskapet.

Arendal, 1. november 2018

Stein A. Hannevik
styrets leder

Inger Johansen
nestleder

Tom Erik Jebsen

Erling Holm

Marit Kittilsen

Mette Ramfjord Harv

Jan Erling Tobiassen
ansattes representant

Gunnhild Tveiten Golid
ansattes representant

Geir Bergskaug
adm. direktør

Resultatregnskap

MORBANK					Mill. kroner		KONSERN				
31.12.	30.09	30.09	3. kvart.	3. kvart.		3. kvart.	3. kvart.	30.09	30.09	31.12.	
2017	2017	2018	2017	2018		Noter	2018	2017	2018	2017	
2 205	1 652	1 697	548	578	Renteinntekter	3	785	741	2 318	2 213	2 953
884	666	694	220	243	Rentekostnader	3	361	319	1 036	973	1 274
1 321	986	1 003	328	335	Netto renteinntekter	3	424	422	1 282	1 240	1 679
321	238	252	86	86	Provisjonsinntekter		97	98	282	277	370
58	43	45	19	18	Provisjonskostnader		19	18	46	43	58
263	195	207	67	68	Netto provisjonsinntekter		78	80	236	234	312
23	23	16	-	-	Utbytte		-	-	7	15	15
121	63	60	27	-6	Netto inntekter fra andre finansielle instrumenter		-3	21	44	15	73
144	86	76	27	-6	Netto inntekter fra finansielle instrumenter		-3	21	51	30	88
		17		-1	Inntekter fra eierinteresser i tilknyttede selskaper		-1		17		
16	9	7	2	2	Andre driftsinntekter		-1	2	4	9	18
16	9	24	2	1	Sum andre inntekter		-2	2	21	9	18
1 744	1 276	1 310	424	398	Sum netto inntekter		497	525	1 590	1 513	2 097
374	271	294	92	98	Personalkostnader		115	109	355	330	453
29	21	20	7	7	Av- og nedskr. på varige driftsmidler og immat. eiendeler		6	7	20	21	30
309	234	242	73	76	Andre driftskostnader		79	78	255	250	328
712	526	556	172	181	Sum driftskostnader før tap		200	194	630	601	811
1 032	750	754	252	217	Driftsresultat før tap		297	331	960	912	1 286
20	32	10	4	5	Tap på utlån, garantier og ubenyttede kreditter	4	3	4	8	32	20
1 012	718	744	248	212	Resultat før skattekostnad	2	294	327	952	880	1 266
217	165	163	59	54	Skattekostnad		75	80	217	208	282
795	553	581	189	158	Resultat for perioden		219	247	735	672	984
					Minoritetsinteresser		1		1	0	1
795	553	581	189	158	Majoritetsinteresser		218	247	734	672	983
8,9	6,2	6,1	2,1	1,7	Resultat/utvannet resultat pr. egenkapitalbevis (i hele kroner)		2,4	2,8	7,9	7,6	11,2
Utvidet resultatregnskap											
Poster som ikke vil bli omklassifisert til resultatet											
-13					Resultatført estimatavvik pensjoner						-13
3					Skatteeffekt						3
Poster som vil bli omklassifisert til resultatet											
		0		0	Verdiendring basisswapper		-1		-14		
		0		0	Verdiendring utlån med pant i bolig				-4		
-10	0	0	0	0	Sum utvidet resultat		-1	-	-18	0	-10
785	553	581	189	158	Sum totalresultat for perioden		218	247	718	672	974
					Minoritetsinteresser		1	0	1	0	1
					Majoritetsinteresser		217	247	717	672	973
8,8	6,2	6,1	2,1	1,7	Totalresultat/utvannet pr. egenkapitalbevis (i hele kroner)		2,3	2,8	7,7	7,6	11,1

MORBANK			Mill. kroner	KONSERN			
31.12.	30.09.	30.09.			30.09.	30.09.	31.12.
2017	2017	2018	EIENDELER	Noter	2018	2017	2017
1 143	752	518	Kontanter og fordringer på sentralbanker		518	752	1 143
3 516	2 001	5 141	Utlån til kredittinstitusjoner		1 541	168	236
66 595	66 705	66 333	Netto utlån til kunder	4,5,6,8,10	101 868	96 003	97 518
12 660	11 890	14 502	Obligasjoner og sertifikater	10	16 117	12 700	13 468
572	560	613	Aksjer	10	613	560	572
385	366	191	Finansielle derivater	10,11	288	477	754
1 256	1 258	1 856	Eierinteresser i konsernselskaper				
39	35	102	Eierinteresser i tilknyttede selskaper		102	35	39
15	24	28	Immaterielle eiendeler		28	27	15
387	419	396	Varige driftsmidler		421	451	416
81	61	117	Andre eiendeler		206	142	149
86 649	84 071	89 797	SUM EIENDELER	2,10	121 702	111 315	114 310
			GJELD OG EGENKAPITAL				
974	976	1 962	Gjeld til kredittinstitusjoner		1 902	905	902
55 593	54 619	56 473	Innskudd fra kunder	2,7,10	56 460	54 605	55 580
17 848	16 627	18 375	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	10,12	48 831	42 648	44 343
283	290	233	Finansielle derivater	10,11	392	456	306
228	207	220	Betalbar skatt		278	244	299
219	267	301	Annen gjeld		353	320	256
87	72	59	Avsetninger for forpliktelser		59	72	87
43	49	38	Utsatt skatt		12	31	25
1 404	1 203	1 749	Ansvarlig lånekapital	10,12	1 749	1 203	1 404
76 679	74 310	79 410	Sum gjeld		110 036	100 484	103 202
1 575	1 531	1 576	Eierandelskapital	13	1 576	1 531	1 575
1 075	1 075	1 075	Hybridkapital		1 075	1 075	1 075
7 320	7 155	7 736	Annen egenkapital		9 015	8 225	8 458
9 970	9 761	10 387	Sum egenkapital	9	11 666	10 831	11 108
86 649	84 071	89 797	SUM GJELD OG EGENKAPITAL	2,10	121 702	111 315	114 310

Kontantstrøm

MORBANK			Mill. kroner	KONSERN		
31.12.	30.09.	30.09.		30.09.	30.09.	31.12.
2017	2017	2018		2018	2017	2017
2 212	1 708	1 830	Renteinnbetalinger	2 476	2 277	2 951
-922	-759	-836	Renteutbetalinger	-1 192	-1 074	-1 317
312	227	268	Andre innbetalinger	287	234	337
-677	-506	-526	Driftsutbetalinger	-599	-580	-794
11	6	6	Inngått på konstaterte tap	8	6	11
-185	-139	-178	Betalt periodeskatt	-249	-225	-259
-21	-17	-19	Betalte gaver	-19	-17	-21
4 006	3 042	880	Endring innskudd fra kunder	880	3 043	4 008
-3 790	-3 896	196	Endring utlån til kunder	-4 417	-5 134	-6 650
946	-334	1 621	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	-2 825	-1 470	-1 734
8 179	6 858	9 610	Innbetaling vedr. verdipapirer	10 660	6 957	8 278
-9 826	-7 753	-11 463	Utbetaling vedr. verdipapirer	-13 323	-7 804	-9 874
30	16	5	Innbetaling vedr. salg av driftsmidler	13	38	66
-24	-22	-28	Utbetaling vedr. kjøp av driftsmidler	-32	-22	-28
	0	-45	Utbetaling Investering i datterselskaper og tilknyttede selskap	-45		
62	43	-516	Endring andre eiendeler	313	55	-178
-1 579	-858	-2 437	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-2 414	-776	-1 736
-1 305	210	-1 625	Endring utlån til kredittinstitusjoner	-1 305	-12	-80
742	744	986	Endring innskudd fra kredittinstitusjoner	1 000	727	724
4 550	2 150	3 900	Innbetalinger obligasjonsgjeld	13 770	8 410	10 810
-3 174	-2 005	-3 118	Utbetalinger obligasjonsgjeld	-8 571	-6 900	-8 069
-141	-129	-137	Utbetaling utbytte og renter hybridkapital	-138	-129	-141
450	450		Emisjon hybridkapital	0	450	450
-200	-200		Innfridd hybridkapital	0	-200	-200
200		500	Emisjon ansvarlig lån	500		200
		-155	Innfridd ansvarlig lån	-155		
-143	-73	-160	Endring annen gjeld	-487	-145	122
979	1 147	191	Netto kontantstrøm fra finansieringsvirksomhet	4 614	2 201	3 816
346	-45	-625	Netto endring likvider	-625	-45	346
797	797	1 143	Likviditetsbeholdning 01.01	1 143	797	797
1 143	752	518	Likviditetsbeholdning ved utgangen av perioden	518	752	1 143

KONSERN	Egenkapital	Overkurs	Utjevning	Hybrid	Grunnfonds	Gave	Annen	Minoritets	
Mill. kroner	bevis	fond	fond	kapital	kapital	fond	egenkapital	interesser	SUM
Balanse 31.12.2016	783	451	297	825	6 606	42	1 044	3	10 051
Utdelt utbytte 2016							-94	-2	-96
Resultat pr. 30.09. 2017				35			637		672
Betalte renter hybridkapital				-35					-35
Innfridd hybridkapital				-200					-200
Emisjon hybridkapital				450	-1				449
Disponert av gavefond						-10			-10
Balanse 30.09.2017	783	451	297	1 075	6 605	32	1 587	1	10 831
Resultat 1.10-31.12.2017			46	12	568	40	-355	1	312
Betalte renter hybridkapital				-12					-12
Resultatført estimatavvik pensjoner			-2		-11				-13
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner					3				3
Emisjon hybridkapital									0
Utvidet resultat									0
Disponert av gavefond						-11			-11
Andre endringer							-2		-2
Balanse 31.12.2017	783	451	341	1 075	7 165	61	1 230	2	11 108
Utdelt utbytte 2017							-94	-1	-95
Overgangsvirkning IFRS 9			1		4		-3		2
Resultat pr. 30.09.2018				44			690	1	735
Betalte renter hybridkapital				-44					-44
Utvidet resultat							-9		-9
Disponert av gavefond						-31			-31
Balanse 30.09.2018	783	451	342	1 075	7 169	30	1 814	2	11 666
MORBANK									
Balanse 31.12.2016	783	451	297	825	6 606	42	94		9 098
Utdelt utbytte 2016							-94		-94
Resultat pr. 30.09. 2017				35			518		553
Betalte renter hybridkapital				-35					-35
Innfridd hybridkapital				-200					-200
Emisjon hybridkapital				450	-1				449
Disponert av gavefond						-10			-10
Balanse 30.09.2017	783	451	297	1 075	6 605	32	518	0	9 761
Resultat 1.10-31.12.2017			46	12	568	40	-424		242
Betalte renter hybridkapital				-12					-12
Emisjon hybridkapital				0					0
Resultatført estimatavvik pensjoner			-2		-11				-13
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner					3				3
Utvidet resultat									0
Disponert av gavefond						-11			-11
Balanse 31.12.2017	783	451	341	1 075	7 165	61	94	0	9 970
Utdelt utbytte 2017							-94		-94
Overgangsvirkning IFRS 9			1		4				5
Resultat pr. 30.09.2018				44			537	0	581
Betalte renter hybridkapital				-44					-44
Utvidet resultat									0
Disponert av gavefond						-31			-31
Balanse 30.09.2018	783	451	342	1 075	7 169	30	537	0	10 387

1. REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet er utarbeidet i overensstemmelse med Internasjonale Standarder for Finansiell rapportering, IFRS, herunder IAS 34. Regnskapsprinsippene er de samme som ble lagt til grunn i årsregnskapet for 2017 dersom ikke annet er spesifisert.

Banken endret 01.01.2018 regnskapsprinsipp for innregning, fraregning, klassifisering og måling av finansielle eiendeler og forpliktelser samt sikringsbøkføring fra tidligere IAS 39 til IFRS 9. For utfyllende beskrivelser av regnskapsmessige effekter av overgangen til ny regnskapsstandard, regnskapsprinsipper samt beskrivelser av bankens benyttede tapsmodell vises det til årsregnskapet for 2017 note 38.

Det er ikke øvrige nye standarder gjeldende for 2018 som har hatt vesentlig betydning for regnskapet. Skattesats på 25 % er lagt til grunn ved utarbeidelse av kvartalsregnskapet.

2. SEGMENTRAPPORTERING

Rapportering pr. segment	30.09.2018				30.09.2017			
	PM	BM	Ufordelt og elimin.	Totalt	PM	BM	Ufordelt og elimin.	Totalt
Resultatregnskap (Mill. kroner)								
Netto renteinntekter	742	512	28	1 282	756	487	-3	1 240
Netto andre driftsinntekter	145	52	111	308	135	50	88	273
Driftskostnader	281	72	277	630	271	68	262	601
Driftsresultat før tap pr. segment	606	492	-137	960	621	468	-177	912
Tap på utlån og garantier	1	13	-6	8	2	30	0	32
Resultat før skatt pr. segment	605	479	-132	952	619	438	-177	880
Netto utlån til kunder	67 450	34 349	69	101 868	63 603	32 448	-48	96 003
Andre eiendeler			19 834	19 834			15 312	15 312
Sum eiendeler pr. segment	67 450	34 349	19 903	121 702	63 603	32 448	15 264	111 315
Innskudd fra og gjeld til kunder	28 833	21 894	5 733	56 460	27 756	21 738	5 111	54 605
Mellomregn./annen gjeld	38 617	12 455	2 504	53 576	35 847	10 710	-677	45 879
Sum gjeld pr. segment	67 450	34 349	8 237	110 036	63 603	32 448	4 433	100 484
Egenkapital			11 666	11 666			10 831	10 831
Sum gjeld og egenkapital pr. segment	67 450	34 349	19 903	121 702	63 603	32 448	15 264	111 315

3. RENTEINNETEKTER OG RENTEKOSTNADER

MORBANK			Renteinntekter	KONSERN		
31.12.17	30.09.17	30.09.18	Mill. kroner	30.09.18	30.09.17	31.12.17
			<i>Renter fra finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost:</i>			
42	30	55	Renter av fordringer på kredittinstitusjoner	7	6	9
1 836	1 370	977	Renter av utlån til kunder	2 045	1 945	2 605
1 878	1 401	1 031	Sum renter fra finansielle instrumenter vurder til amortisert kost	2 051	1 951	2 614
			<i>Renter fra finansielle instrumenter utpekt til virkelig verdi over resultat:</i>			
172	133	109	Renter av utlån til kunder (fastrenteutlån)	109	133	172
156	119	140	Renter av sertifikater og obligasjoner	157	128	168
327	252	249	Sum renter fra fin. instr. vurder til virkelig verdi over resultat	267	261	340
			<i>Renter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over utvidet resultat</i>			
		417	Renter av utlån til kunder (lån med pant i bolig)			
		417	Sum renter fra fin. instr. til virkelig verdi over utvidet resultat			
2 205	1 652	1 697	Sum renteinntekter	2 318	2 213	2 953

MORBANK			Rentekostnader	KONSERN		
31.12.17	30.09.17	30.09.18	Mill. kroner	30.09.18	30.09.17	31.12.17
			<i>Rentekostnader fra finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost:</i>			
6	1	11	Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	11	0	5
521	397	403	Renter på innskudd til kunder	403	397	517
281	211	222	Renter på utstedte verdipapirer	564	519	675
32	24	29	Renter på ansvarlig lånekapital	29	24	32
45	34	29	Avgift Bankens Sikringsfond og andre rentekostnader	30	34	45
884	666	694	Sum rentekostnader fra fin.instr. vurder til amortisert kost	1 036	974	1 274
884	666	694	Sum rentekostnader	1 036	974	1 274

4. TAP PÅ UTLÅN, GARANTIER OG UBENYTTETDE KREDITTER

Avsetning for tap og periodens tapskostnad er beregnet iht ny regnskapsstandard IFRS 9 og er basert på forventet kreditttap (ECL) ved bruk av 3-trinns metode som er beskrevet i note 38 i årsregnskapet for 2017.

Tall for tilsvarende periode i fjor samt pr. 31.12.17 er satt opp etter IAS 39 med daværende tapsmodell. Tall for innværende periode vil således ikke være direkte sammenlignbare med tidligere perioder.

MORBANK			Mill. kroner	KONSERN		
31.12.17	30.09.17	30.09.18	Periodens tapskostnad	30.09.18	30.09.17	31.12.17
		-3	Periodens endring i nedskrivninger trinn 1	-3		
		19	+ Periodens endring i nedskrivninger trinn 2	17		
		-37	+ Periodens endring i nedskrivninger trinn 3	-40		
		53	+ Per. konst. tap	53		
3	4		Periodens endring i individuelle nedskrivninger		4	3
-30	0		+ Periodens endring i gruppenedskrivninger		0	-30
50	28		+ Per. konst. tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for		28	50
8	3		+ Per. konst. tap som det tidligere år ikke er foretatt ind. nedskrivning for		3	8
4	4	-18	+ Inntektsført som renter	-12	4	4
11	6	3	- Periodens inngang på tidligere konstatert tap	6	6	11
-4	-1	0	+ endring i nedskrivninger på garantier	0	-1	-4
20	32	10	= Periodens tapskostnad	8	32	20

KONSERN

	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	
	Forventet tap	Forventet tap	Forventet tap	
	over 12 måneder	over levetiden	over levetiden	
		til instrumentet	til instrumentet	Totalt
MILLIONER KRONER				
Tapsavsetning pr 01.01.2018	51	99	416	566
Overføringer				
Overført til trinn 1	32	-30	-2	0
Overført til trinn 2	-5	5	0	0
Overført til trinn 3	0	-1	1	0
Tap på nye utlån	9	17	21	47
Tap på fraregnet utlån *	-6	-12	-82	-100
Tap på gamle lån og andre endringer	-35	40	19	23
Tapsavsetning pr 30.09.2018	45	118	372	535

* Tap på fraregnet utlån knytter seg til tap på lån som er innfridd.

I tabellen inngår også nedskrivninger på utenom balanseposter (ubenyttet kreditter og garantier). Disse er presentert som annen gjeld i balansen.

MORBANK

	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	
	Forventet tap	Forventet tap	Forventet tap	
	over 12 måneder	over levetiden	over levetiden	
		til instrumentet	til instrumentet	Totalt
MILLIONER KRONER				
Tapsavsetning pr 01.01.2018	49	91	415	555
Overføringer				
Overført til trinn 1	28	-26	-2	0
Overført til trinn 2	-5	5	0	0
Overført til trinn 3	0	-1	1	0
Tap på nye utlån	9	16	21	46
Tap på fraregnet utlån*	-6	-11	-82	-98
Tap på gamle lån og andre endringer	-30	40	15	24
Tapsavsetning pr 30.09.2018	45	114	367	526

* Tap på fraregnet utlån knytter seg til tap på lån som er innfridd eller overført mellom bank og kredittforetak.

I tabellen inngår også nedskrivninger på utenom balanseposter (ubenyttet kreditter og garantier). Disse er presentert som annen gjeld i balansen.

For endringer i balanseposter fra 31.12.2017 til 01.01.2018 som følger av overgang til ny regnskapsstandard vises det til note 38 i årsregnskapet for 2017. Påfølgende tabell viser rapporterte tall for tilsvarende periode i fjor samt pr. 31.12.17 i hht IAS 39.

MORBANK			Mill. kroner	KONSERN	
31.12.17	30.09.17			30.09.17	31.12.17
		Individuelle nedskrivninger			
385	385	Individuelle nedskrivninger ved periodestart		385	385
50	28	- Tilbakeføring av nedskrivninger som følge av periodens konstateringer		28	50
27	15	+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden		15	27
50	34	+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden		34	50
24	17	- Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden		17	24
388	389	= Individuelle nedskrivninger ved periodeslutt		389	388

MORBANK				KONSERN	
31.12.17	30.09.17			30.09.17	31.12.17
		Nedskrivning på grupper av utlån			
204	204	Nedskrivning på grupper av utlån ved periodestart		210	210
-30	0	+ Periodens endring i gruppenedskrivninger		0	-30
174	204	= Nedskrivning på grupper av utlån ved periodeslutt		210	180

5. MISLIGHOLDTE OG TAPSUTSATTE ENGASJEMENTER

Et misligholdt engasjement er summen av en kundes totale engasjement dersom en del av engasjementet har vært overtrukket eller hatt restanse over kr. 1.000 i mer enn 90 dager.

Referer til note 38 i årsrapporten for 2017 for en detaljert beskrivelse av engasjement som plasseres i trinn 3 ved beregning av forventet tap.

MORBANK			Mill. kroner	KONSERN		
31.12.17	30.09.17	30.09.18		30.09.18	30.09.17	31.12.17
273	256	285	Brutto misligholdte > 90 dager	285	256	273
60	72		Individuelle nedskrivninger		72	60
		55	Trinn 3 nedskrivninger	55		
213	185	230	Netto misligholdte engasjementer	230	185	213
0,41 %	0,38 %	0,43 %	Brutto misligholdte > 90 dager i % av brutto utlån	0,28 %	0,27 %	0,28 %

6. TAPSNEDSKRIVNINGER FORDELT PÅ SEKTORER OG NÆRINGER

MORBANK				Mill. kroner		KONSERN			
Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Sum tap pr 30.09.18		Sum tap pr 30.09.18	Trinn 3	Trinn 2	Trinn 1	
3	13	30	46	Personkunder	55	31	20	5	
0	0	0	0	Offentlig	0	0	0	0	
0	1	1	2	Primærnæring	2	1	1	0	
2	2	35	39	Industri	39	36	2	2	
10	11	70	91	Utvikling av eiendom	91	71	11	9	
3	4	90	97	Oppføring av bygninger	98	91	3	3	
20	73	107	200	Eiendomsdrift	199	108	72	19	
1	1	1	3	Transport	2	1	1	1	
1	4	22	28	Varehandel	28	22	4	1	
0	0	0	1	Hotell og restaurant	1	0	0	0	
1	0	0	1	Borettslag	1	0	0	1	
1	3	9	13	Forretningsmessig tjenesteyting	13	9	3	1	
4	2	2	8	Sosial tjenesteyting	8	2	2	4	
45	114	367	526	Sum tapsavsetninger på utlån, garantier og ubenyttede kreditter	535	372	118	45	

Presentasjonen av næringer baserer seg på offentlige næringskoder og er gruppert slik konsernet rapporterer disse internt.

Beregnet tap pr 30.09.2018 basert på de ulike trinnene i tapsmodellen.

Millioner kroner

	Trinn	Engasjementbeløp	I %	Beregnet tap	I %
Konsern					
Næringskunder	1	32 771	29,3 %	40	7,6 %
	2	6 229	5,6 %	98	18,3 %
	3	842	0,8 %	341	63,8 %
Næringskunder totalt		39 841	35,6 %	479	89,7 %
Personkunder	1	64 983	58,0 %	5	0,8 %
	2	6 938	6,2 %	20	3,7 %
	3	233	0,2 %	31	5,7 %
Personkunder totalt		72 154	64,4 %	55	10,3 %
Sum		111 995	100,0 %	535	100,0 %

Millioner kroner

	Trinn	Engasjementbeløp	I %	Beregnet tap	I %
Morbank					
Næringskunder	1	32 771	43,1 %	42	8,0 %
	2	6 229	8,2 %	101	19,1 %
	3	842	1,1 %	337	64,0 %
Næringskunder totalt		39 841	52,4 %	480	91,2 %
Personkunder	1	32 115	42,2 %	3	0,6 %
	2	3 903	5,1 %	13	2,5 %
	3	212	0,3 %	30	5,7 %
Personkunder totalt		36 231	47,6 %	46	8,8 %
Sum		76 072	100,0 %	526	100,0 %

7. INNSKUDD FRA KUNDER FORDELT PÅ SEKTORER OG NÆRINGER

MORBANK			Mill. kroner	KONSERN		
31.12.17	30.09.17	30.09.18		30.09.18	30.09.17	31.12.17
25 945	25 894	26 846	Personkunder	26 847	25 895	25 946
9 332	8 891	10 267	Offentlig	10 267	8 891	9 332
485	471	449	Primærnæring	449	471	485
2 257	1 385	1 484	Industri	1 484	1 385	2 257
797	419	543	Utvikling av eiendom	527	404	782
1 002	907	863	Oppføring av bygninger	863	907	1 002
2 778	2 614	3 235	Eiendomsdrift	3 235	2 614	2 778
552	623	408	Transport	408	623	552
1 016	903	1 020	Varehandel	1 020	903	1 016
172	156	164	Hotell og restaurant	164	156	172
215	276	216	Borettslag	216	276	215
5 265	5 196	4 482	Forretningsmessig tjenesteyting	4 482	5 196	5 265
5 761	6 581	6 196	Sosial tjenesteyting	6 196	6 581	5 761
17	302	302	Påløpte renter	302	302	17
55 593	54 619	56 473	Sum innskudd fra kunder	56 460	54 605	55 580

Presentasjonen av næringer baserer seg på offentlige næringskoder og er gruppert slik konsernet rapporterer disse internt.

8. UTLÅN FORDELT PÅ SEKTORER OG NÆRINGER

MORBANK			Mill. kroner	KONSERN		
31.12.17	30.09.17	30.09.18		30.09.18	30.09.17	31.12.17
32 896	33 731	31 045	Personkunder	66 578	63 059	63 844
413	392	427	Offentlig	428	392	413
858	833	915	Primærnæring	915	833	858
1 136	871	909	Industri	909	871	1 136
4 162	3 550	4 496	Utvikling av eiendom	4 449	3 502	4 113
1 516	1 438	1 537	Oppføring av bygninger	1 538	1 438	1 516
16 282	16 590	18 192	Eiendomsdrift	18 202	16 588	16 280
667	647	673	Transport	673	647	667
1 148	1 007	1 111	Varehandel	1 112	1 007	1 148
611	335	298	Hotell og restaurant	298	335	611
1 439	1 092	1 131	Borettslag	1 131	1 092	1 438
1 072	2 228	1 088	Forretningsmessig tjenesteyting	1 096	2 228	1 072
4 814	4 442	4 868	Sosial tjenesteyting	4 871	4 442	4 814
144	141	145	Opptjente renter	178	169	175
67 158	67 297	66 836	Sum brutto utlån	102 379	96 602	98 086
562	593	503	Nedskrivninger på utlån *	511	599	568
66 595	66 705	66 333	Sum netto utlån	101 868	96 003	97 518

* Nedskrivninger knytter seg kun til utlån og omfatter ikke nedskrivninger på ubenyttede kreditter og garantier. Nedskrivninger er her ikke sammenlignbart med øvrige tapsnoter.

Presentasjonen av næringer baserer seg på offentlige næringskoder og er gruppert slik konsernet rapporterer disse internt.

9. ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALDEKNING

MORBANK			Mill. kroner	KONSERN		
31.12.17	30.09.17	30.09.18		30.09.18	30.09.17	31.12.17
9 970	9 760	10 387	Sum balanseført egenkapital	11 662	10 831	11 108
Kjernekapital						
-1 074	-1 075	-1 075	Egenkapital som ikke kan medregnes i ren kjernekapital	-1 075	-1 075	-1 088
-94	-99	-148	Del av resultat som ikke kan medregnes i ren kjernekapital	-148	-98	-94
-15	-24	-28	Fradrag for immaterielle eiendeler og utsatt skattefordel	-28	-24	-15
-20		-21	Fradrag for forsvarlig verdsettelse (AVA)	-23		-21
		-49	Andre fradrag	-49	-7	
8 767	8 562	9 066	Sum ren kjernekapital	10 339	9 627	9 890
Annen kjernekapital						
1 075	1 075	1 075	Hybridkapital	1 075	1 075	1 075
0	0	0	Fradrag i annen kjernekapital			
9 842	9 637	10 141	Sum kjernekapital	11 413	10 702	10 965
Tilleggskapital utover kjernekapital						
1 404	1 203	1 749	Ansvarlig lånekapital	1 749	1 203	1 404
-22	-22	0	Fradrag i tilleggskapitalen	0	-22	-22
1 382	1 181	1 749	Sum tilleggskapital	1 749	1 181	1 382
11 224	10 818	11 890	Netto ansvarlig kapital	13 162	11 883	12 347
Minimumskrav ansvarlig kapital Basel II beregnet etter standardmetoden:						
3	3	3	Engasjement med lokale og regionale myndigheter	3	3	3
59	35	81	Engasjement med institusjoner	30	11	17
168	215	159	Engasjement med foretak	161	217	170
475	494	455	Engasjement med massemarked	455	494	498
3 048	3 043	3 175	Engasjement med pantestikkerhet i eiendom	4 304	3 964	3 991
47	52	44	Engasjement som er forfalt	42	52	47
0	0	2	Engasjement som er høyrisiko	2	0	0
284	276	326	Engasjement i obligasjoner med fortrinnsrett	91	73	79
143	147	220	Engasjement i egenkapitalposisjoner	72	47	43
43	47	49	Engasjement øvrig	53	48	44
4 270	4 312	4 514	Kapitalkrav for kreditt- og motpartsrisiko	5 213	4 909	4 892
1	6	1	Kapitalkrav for posisjons-, valuta- og varerisiko	1	7	1
219	219	240	Kapitalkrav for operasjonell risiko	298	280	280
23	23	3	CVA tillegg	3	51	65
0	0	0	Fradrag i kapitalkravet	0	0	0
4 513	4 560	4 758	Sum minimumskrav til ansvarlig kapital	5 515	5 247	5 238
56 401	57 001	59 472	Risikovektet balanse (beregningsgrunnlag)	68 930	65 582	65 475
15,5 %	15,0 %	15,2 %	Ren kjernekapitaldekning i %	15,0 %	14,7 %	15,1 %
17,5 %	16,9 %	17,1 %	Kjernekapitaldekning i %	16,6 %	16,3 %	16,7 %
19,9 %	19,0 %	20,0 %	Kapitaldekning i %	19,1 %	18,1 %	18,9 %
8,4 %	8,4 %	8,2 %	Uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio)	9,0 %	9,1 %	9,2 %

Mill. kroner	Samarbeidende grupper		
	30.09.2018	30.09.2017	31.12.2017
Forholdsmessig andel ren kjernekapital	172	104	111
Forholdsmessig andel kjernekapital	187	119	126
Forholdsmessig andel ansvarlig kapital	212	133	140
fradrag for interne eliminerings	-187	-124	-124
Ren kjernekapital etter forholdsmessig konsolidering	10 324	9 607	9 877
Kjernekapital etter forholdsmessig konsolidering	11 414	10 697	10 967
Ansvarlig kapital etter forholdsmessig konsolidering	13 187	11 863	12 363
Forholdsmessig andel av beregningsgrunnlag	1 212	793	793
fradrag for interne eliminerings	-484	-147	-147
Risikovektet balanse etter forholdsmessig konsolidering	69 658	66 228	66 121
Ren kjernekapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering i %	14,8 %	14,5 %	14,9 %
Kjernekapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering i %	16,4 %	16,2 %	16,6 %
Kapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering i %	18,9 %	17,9 %	18,7 %
Uvektet kjernekapitalandel etter forholdsmessig konsolidering (Leverage ratio)	9,0 %	9,1 %	9,2 %

10. VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE INSTRUMENTER

Klassifisering av finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter er klassifisert i ulike nivåer.

Nivå 1:

Omfatter finansielle eiendeler og forpliktelser verdsatt ved bruk av ukorrigerede observerbare markedsverdier. Dette omfatter noterte aksjer, derivater som handles på aktive markedsplasser, øvrige verdipapirer med noterte markedsverdier.

Nivå 2:

Instrumenter verdsatt basert på verdsettelsesteknikker hvor alle forutsetninger (all input) er basert direkte eller indirekte på observerbare markedsdata. Verdier her kan hentes fra eksterne markedsaktører eller avstemmes mot eksterne markedsaktører som tilbyr slike tjenester.

Nivå 3:

Instrumenter er basert på verdsettelsesteknikker hvor minst en vesentlig forutsetning ikke kan støttes basert på observerbare markedsverdier. I denne kategorien inngår investeringer i unoterte selskaper og fastrenteutlån hvor det ikke foreligger nødvendig markedsinformasjon.

For ytterligere beskrivelse henvises det til note 21 virkelig verdi av finansielle instrumenter i årsregnskapet for 2017.

MORBANK				Mill. kroner	KONSERN			
Innregnet verdi	Virkelig verdi			30.09.2018	Innregnet verdi	Virkelig verdi		
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3			Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Eiendeler innregnet til amortisert kost								
518		518		Kontanter og fordringer på sentralbanker	518		518	
5 141		5 141		Utlån til kredittinstitusjoner	1 541		1 541	
34 950			34 950	Netto utlån til kunder (flytende rente)	96 086			96 086
Eiendeler innregnet til virkelig verdi								
5 782			5 782	Netto utlån til kunder (fast rente)	5 782			5 782
25 601			25 601	Netto utlån til kunder (boliglån)				
14 502		14 502		Obligasjoner og sertifikater	16 117		16 117	
613	5		608	Aksjer	613	5		608
191		191		Finansielle derivater	288		288	
87 298	5	20 352	66 941	Sum finansielle eiendeler	120 945	5	18 464	102 476
Gjeld innregnet til amortisert kost								
1 962		1 962		Gjeld til kredittinstitusjoner	1 902		1 902	
56 473			56 473	Innskudd fra kunder	56 460			56 460
18 375		18 479		Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	48 831		49 047	
1 749		1 756		Ansvarlig lånekapital	1 749		1 756	
Gjeld innregnet til virkelig verdi								
233		233		Finansielle derivater	392		392	
78 792	0	22 430	56 473	Sum finansiell gjeld	109 334	0	53 097	56 460

MORBANK				Mill. kroner	KONSERN			
Innregnet verdi	Virkelig verdi			31.12.2017	Innregnet verdi	Virkelig verdi		
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3			Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Eiendeler innregnet til amortisert kost								
1 143		1 143		Kontanter og fordringer på sentralbanker	1 143		1 143	
3 516		3 516		Utlån til kredittinstitusjoner	236		236	
60 279			60 279	Netto utlån til kunder (flytende rente)	91 202			91 202
Eiendeler innregnet til virkelig verdi								
6 316			6 316	Netto utlån til kunder (fast rente)	6 316			6 316
12 660		12 660		Obligasjoner og sertifikater	13 468		13 468	
572	5		567	Aksjer	572	5		567
385		385		Finansielle derivater	754		754	
84 871	5	17 704	67 162	Sum finansielle eiendeler	113 691	5	15 601	98 085
Gjeld innregnet til amortisert kost								
974		974		Gjeld til kredittinstitusjoner	902		902	
55 593			55 593	Innskudd fra kunder	55 580			55 580
17 848		17 944		Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	44 343		44 648	
1 404		1 415		Ansvarlig lånekapital	1 404		1 415	
Gjeld innregnet til virkelig verdi								
283		283		Finansielle derivater	306		306	
76 102	0	20 616	55 593	Sum finansiell gjeld	102 535	0	47 271	55 580

MORBANK				Mill. kroner	KONSERN			
Innregnet verdi	Virkelig verdi			30.09.2017	Innregnet verdi	Virkelig verdi		
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3			Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Eiendeler innregnet til amortisert kost								
752		752		Kontanter og fordringer på sentralbanker	752		752	
2 001		2 001		Utlån til kredittinstitusjoner	168		168	
60 012			60 012	Netto utlån til kunder (flytende rente)	89 310			89 310
Eiendeler innregnet til virkelig verdi								
6 693			6 693	Netto utlån til kunder (fast rente)	6 693			6 693
11 890		11 890		Obligasjoner og sertifikater	12 700		12 700	
560	41		519	Aksjer	560	41		519
366		366		Finansielle derivater	477		477	
82 274	41	15 009	67 224	Sum finansielle eiendeler	110 660	41	14 097	96 522
Gjeld innregnet til amortisert kost								
976		976		Gjeld til kredittinstitusjoner	905		905	
54 619			54 619	Innskudd fra kunder	54 605			54 605
16 627		16 745		Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	42 648		42 956	
1 203		1 216		Ansvarlig lånekapital	1 203		1 216	
Gjeld innregnet til virkelig verdi								
290		290		Finansielle derivater	456		456	
73 715	0	19 227	54 619	Sum finansiell gjeld	99 817	0	45 533	54 605

Bevegelse kategori 3

KONSERN / MORBANK

Mill. kroner	Utlån og fordringer på kunder	Herav kredit- trisiko	Aksjer
Innregnet verdi 01.01.2017	7 514	-14	509
Tilgang 1. - 3. kvartal	216		22
Herav overført fra nivå 1 eller 2	0		
Verdiendringer ført i perioden	-35	8	3
Avgang 1. - 3. kvartal	-1 002		-15
Innregnet verdi 30.09.2017	6 693	-6	519
Tilgang 4. kvartal	19		-1
Herav overført fra nivå 1 eller 2	0		
Verdiendringer ført i perioden	-13	4	56
Avgang 4. kvartal	-383		-7
Innregnet verdi 31.12.2017	6 316	-2	567
Tilgang 1. - 3. kvartal	966		36
Herav overført fra nivå 1 eller 2	0		
Verdiendringer ført i perioden	9	28	51
Avgang 1. - 3. kvartal	-1 509		-6
Reklassifisert som tilknyttet selskap (TS)			-40
Innregnet verdi 30.09.2018	5 782	26	608

Sensitivitetsanalyse

Verdiendringer som følge av endring av kredittspread på 10 basispunkter.

KONSERN / MORBANK

Mill. kroner	30.09.2018	30.09.2017	31.12.2017
Utlån til kunder	18	17	16
- herav lån til bedriftsmarked (BM)	4	5	5
- herav lån til personmarked (PM)	14	12	11

11. MOTREGNING

Mill. kroner	KONSERN			
	30.09.2018	30.09.2018 (1) nettopresentert	30.09.2017	30.09.2017 (1) nettopresentert
Eiendeler				
Finansielle derivater	288	151	477	224
Gjeld				
Finansielle derivater	392	255	456	203
MORBANK				
Mill. kroner	30.09.2018	30.09.2018 (1) nettopresentert	30.09.2017	30.09.2017 (1) nettopresentert
Eiendeler				
Finansielle derivater	191	49	366	163
Gjeld				
Finansielle derivater	233	91	290	87

(1) Viser eiendeler og forpliktelser dersom banken og konsernet hadde nettoført sine finansielle derivater mot hver enkelt motpart.

Banken og konsernets motregningsrett følger alminnelig norsk lov. Banken og Sparebanken Sør Boligkreditt AS har gjennom ISDA avtaler adgang til å motregne annet mellomværende dersom visse hendelser inntreffer. Beløpene er ikke motregnet i balansen fordi transaksjonene som regel ikke gjøres opp på nettogrunnlag.

12. OBLIGASJONGJELD OG ANSVARLIG LÅNEKAPITAL

Verdipapirgjeld - konsern

Mill. kroner	30.09.2018	30.09.2017	31.12.2017
Obligasjoner, nominell verdi	48 661	42 282	43 990
Verdireguleringer	23	182	125
Påløpte renter	147	184	228
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	48 831	42 648	44 343

Endring i verdipapirgjeld - konsern

Mill. kroner	31.12.2017	Emittert	Forfalt/ innløst	Andre endringer i perioden	30.09.2018
Obligasjoner, nominell verdi	43 990	13 770	-8 571	528	48 661
Verdireguleringer	125			-102	23
Påløpte renter	228			-81	147
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	44 343	13 770	-8 571	345	48 831

Verdipapirgjeld - morbank

Mill. kroner	30.09.2018	30.09.2017	31.12.2017
Obligasjoner, nominell verdi	18 310	16 349	17 580
Verdireguleringer	-25	141	99
Påløpte renter	90	137	169
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	18 375	16 627	17 848

Endring i verdipapirgjeld - morbank

Mill. kroner	31.12.2017	Emittert	Forfalt/ innløst	Andre endringer i perioden	30.09.2018
Obligasjoner, nominell verdi	17 580	3 900	-3 118	52	18 310
Verdireguleringer	99			-124	-25
Påløpte renter	169			-79	90
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	17 848	3 900	-3 118	-151	18 375

Endring i ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån – morbank og konsern

Mill. kroner	31.12.2017	Emittert	Forfalt/ innløst	Andre endringer i perioden	30.09.2018
Ansvarlig lån	1 400	500	-155		1 745
Påløpt rente	4				4
Sum ansvarlig lånekapital	1 404	500	-155	0	1 749

13. EGENKAPITALBEVISEIERE

De 20 største egenkapitalbeviserne pr 30.09.18

NAVN	ANTALL	ANDEL AV	NAVN	ANTALL	ANDEL AV
	EKB	EKB-KAP. %		EKB	EKB-KAP. %
1. Sparebankstiftelsen Sparebanken Sør	7 988 679	51,00	11. Gumpen Bileiendom AS	174 209	1,11
2. Arendal Kom. pensjonskasse	450 000	2,87	12. Allumgården AS	151 092	0,96
3. EIKA utbytte VPF c/o Eika kapitalforv.	423 351	2,70	13. Landkreditt Utbytte	140 000	0,89
4. Pareto AS	417 309	2,66	14. Ottersland AS	100 000	0,64
5. Holta Invest AS	378 765	2,42	15. Wenaas Kapital AS	94 585	0,60
6. Bergen Kom. Pensjonskasse	376 231	2,40	16. MP Pensjon PK	85 523	0,55
7. Gladstad Capital AS	368 765	2,35	17. Artel AS	82 131	0,52
8. Otterlei Group AS	228 144	1,46	18. Profond AS	77 115	0,49
9. Merrill Lynch	195 926	1,25	19. Apriori Holding AS	72 575	0,46
10. Wenaasgruppen AS	186 000	1,19	20. Varodd AS	70 520	0,45
Totalt - 10 største eierne	11 013 170	70,30	Totalt - 20 største eierne	12 060 920	76,97

Eierbrøken pr. 01.01.2018 var 17,9 prosent. Hybridkapitalen som er klassifisert som egenkapital er holdt utenfor ved beregning av eierbrøk.

Sparebanken Sør eier 5 168 egne egenkapitalbevis pr. 30.09.2018. Eierandelskapitalen utgjorde 783 197 200 kroner, fordelt på 15 663 944 egenkapitalbevis, pålydende 50 kroner.

Risikostyringen sikrer at konsernets risikoeksponering til enhver tid er kjent og bidrar til at konsernet når sine strategiske mål, samt at lover, forskrifter og krav fra myndigheter etterleves. Det er fastsatt styringsmål for konsernets samlede risikonivå, og konkrete styringsmål innenfor de enkelte risikoområdene. Det er etablert systemer for måling, styring og kontroll av risiko. Kapitalstyringen skal sikre at konsernet har en god kjernekapitaldekning, finansiell stabilitet og en tilfredsstillende avkastning i forhold til risikoprofil. Konsernets kapitaldekning og risikoeksponering følges opp gjennom periodiske rapporter.

Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som faren for tap som følge av at kunder eller motparter ikke kan overholde sine forpliktelser. En av de vesentligste risikofaktorene knyttet til Sparebanken Sørs virksomhet er kredittrisiko. Bankens fremtidige tapsutvikling vil også påvirkes av den generelle konjunkturutvikling, og et av de viktigste områdene for bankens risikostyring er dermed knyttet til kredittgivning og prosesser rundt dette.

Kredittrisikoen styres gjennom konsernets strategi- og policydokumenter, kredittrutiner, kredittprosesser, scoring- modeller og bevilgningsfullmakter.

Markedsrisiko

Markedsrisiko oppstår hovedsakelig som følge av konsernets usikrede transaksjoner i rente-, valuta- og egenkapitalmarkedene, og kan inndeles i renterisiko, valutarisiko, aksjerisiko og spreadrisiko. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i rentenivå, markedspriser og/eller kurser. Det er styrevedtatte retningslinjer og rammer for styring av markedsrisiko.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko knyttet til Sparebanken Sørs evne til å finansiere sin utlånsvekst og innfri sine låneforpliktelser til markedsbetingelser. Likviditetsrisiko omfatter også risikoen for at finansielle markeder som konsernet ønsker å benytte ikke fungerer. Retningslinjer og rammer for styring av likviditetsrisiko er fastsatt av styret.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er den risiko banken har som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller misligheter, eller eksterne hendelser. Eksempler på operasjonelle risikoforhold kan være uønskede handlinger og hendelser som bl.a. svikt i IT-systemer, hvitvasking, korrupsjon, underslag, innsidehandel, bedrageri, ran, trusler mot ansatte, fullmaktsbrudd og brudd på vedtatte rutiner m.m.

Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risiko for uventede inntektssvingninger fra andre forhold enn kredittrisiko, likviditetsrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Dette kan bl.a. oppstå som følge av at myndighetene innfører endring i reguleringer, eller ved gjennomføring av finans- eller pengepolitiske tiltak, herunder endringer i skatte-, avgifts- og valutalovgivning, som vil kunne påvirke virksomheten negativt.

Det er en forutsetning for Sparebanken Sør at risiko skal være undergitt en aktiv og tilfredsstillende styring, basert på styrevedtatte målsettinger og rammer for risikoeksponering og risikotoleranse.

Kvartalsvis utvikling

Resultat (Mill. kroner)	3. kvartal 2018	2. kvartal 2018	1. kvartal 2018	4. kvartal 2017	3. kvartal 2017
Netto renteinntekter	424	433	425	439	422
Netto provisjonsinntekter	78	84	74	78	80
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	-3	28	26	58	21
Sum andre driftsinntekter	-2	21	2	9	2
Sum netto inntekter	497	566	527	584	525
Sum driftskostnader før tap	200	218	212	210	194
Driftsresultat før tap	297	348	315	374	331
Tap på utlån, garantier og ubenyttede kreditter	3	5	0	-12	4
Resultat før skattekostnad	294	343	315	386	327
Skattekostnad	75	65	77	74	80
Resultat for perioden	219	278	238	312	247

Resultat i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital

Netto renteinntekter	1,40 %	1,48 %	1,49 %	1,54 %	1,51 %
Netto provisjonsinntekter	0,26 %	0,29 %	0,26 %	0,27 %	0,29 %
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	-0,01 %	0,10 %	0,09 %	0,20 %	0,07 %
Andre driftsinntekter	-0,01 %	0,07 %	0,01 %	0,03 %	0,01 %
Sum netto inntekter	1,64 %	1,93 %	1,85 %	2,05 %	1,87 %
Sum driftskostnader før tap	0,66 %	0,74 %	0,75 %	0,74 %	0,69 %
Driftsresultat før tap	0,98 %	1,19 %	1,11 %	1,32 %	1,18 %
Tap på utlån, garantier og ubenyttede kreditter	0,01 %	0,02 %	0,00 %	-0,04 %	0,01 %
Resultat før skattekostnad	0,97 %	1,17 %	1,11 %	1,36 %	1,17 %
Skattekostnad	0,25 %	0,22 %	0,27 %	0,26 %	0,29 %
Resultat for perioden	0,72 %	0,95 %	0,84 %	1,10 %	0,88 %

Nøkkeltall resultat

Egenkapitalavkastning etter skatt (justert for hybridkapital)	7,8 %	10,1 %	9,1 %	12,0 %	9,8 %
Kostnader i % av inntekter	40,2 %	38,5 %	40,2 %	36,0 %	37,0 %
Kostnader i % av inntekter, ekskl. netto innt. fra finans. instr.	40,0 %	40,5 %	42,3 %	39,9 %	38,5 %

Nøkkeltall balanse

Forvaltningskapital	121 702	118 479	116 319	114 310	111 315
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	120 100	117 400	115 300	112 800	111 100
Netto utlån til kunder	101 868	100 529	98 690	97 518	96 003
Utlånsvekst i % siste 12 mnd.	6,1 %	6,2 %	6,5 %	7,2 %	6,6 %
Innskudd fra kunder	56 460	57 264	54 899	55 580	54 605
Innskuddsvekst i % siste 12 mnd.	3,4 %	2,8 %	4,0 %	7,8 %	6,6 %
Innskudd i % av netto utlån	55,4 %	57,0 %	55,6 %	57,0 %	56,9 %
Egenkapital (inkl. hybridkapital)	11 666,0	11 478,0	11 233	11 108	10 831
Tap i prosent av netto utlån, annualisert	0,01 %	0,02 %	0,00 %	-0,05 %	0,02 %
Brutto misligholdte engasjementer over 90 dager i % av brutto utlån	0,28 %	0,26 %	0,32 %	0,28 %	0,27 %

Andre nøkkeltall

Likviditetsreserve (LCR) konsern	177 %	167 %	165 %	139 %	144 %
Ren kjernekapitaldekning	15,0 %	15,3 %	15,2 %	15,1 %	14,7 %
Ren kjernekapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering av deleide selskaper	14,8 %	15,0 %	15,0 %	14,9 %	14,5 %
Kjernekapitaldekning	16,6 %	16,9 %	16,8 %	16,7 %	16,3 %
Kapitaldekning	19,1 %	19,1 %	18,9 %	18,9 %	18,1 %
Ren kjernekapital	10 339	10 236	10 079	9 890	9 625
Kjernekapital	11 413	11 310	11 153	10 965	10 700
Netto ansvarlig kapital	13 162	12 812	12 535	12 347	11 881
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio)	9,0 %	9,2 %	9,2 %	9,2 %	9,1 %
Antall ekspedisjonssteder	34	34	34	34	34
Antall årsverk i bankvirksomheten	431	419	427	432	431

Nøkkeltall egenkapitalbeviset

Egenkapitalbevisbrøk, vektet gjennomsnitt for perioden	17,90 %	17,90 %	17,90 %	18,70 %	18,7 %
Antall utstedte bevis	15 663 944	15 663 944	15 663 944	15 663 944	15 663 944
Resultat/utvannet pr. egenkapitalbevis (morbank)	1,7	2,5	1,9	2,8	2,1
Resultat/utvannet pr. egenkapitalbevis (konsern)	2,4	2,9	2,6	3,6	2,8
Utbytte siste år pr. egenkapitalbevis	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis	120,9	118,9	116,1	120	116,6
Kurs/ bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9
Bokført kurs ved utgangen av perioden	99,80	97,2	98,6	104	103

	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014*	31.12.2013*
Resultat (Mill. kroner)					Proforma
Netto renteinntekter	1 679	1 565	1 544	1 511	1 443
Netto provisjonsinntekter	312	293	300	284	252
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	88	224	-66	184	201
Sum andre driftsinntekter	18	28	14	23	22
Sum netto inntekter	2 097	2 110	1 792	2 002	1 918
Sum driftskostnader før tap	811	787	817	834	800
Driftsresultat før tap	1 286	1 323	975	1 168	1 118
Tap på utlån og garantier	20	50	97	268	126
Resultat før skattekostnad	1 266	1 273	878	900	992
Skattekostnad	282	284	231	215	219
Resultat for perioden	984	989	647	685	773
Resultat i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital					
Netto renteinntekter	1,53 %	1,49 %	1,58 %	1,60 %	1,60 %
Netto provisjonsinntekter	0,28 %	0,28 %	0,31 %	0,30 %	0,28 %
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	0,08 %	0,21 %	-0,07 %	0,20 %	0,22 %
Andre driftsinntekter	0,02 %	0,03 %	0,01 %	0,02 %	0,03 %
Sum netto inntekter	1,92 %	2,01 %	1,83 %	2,12 %	2,13 %
Sum driftskostnader før tap	0,74 %	0,75 %	0,83 %	0,88 %	0,89 %
Driftsresultat før tap	1,17 %	1,26 %	0,99 %	1,24 %	1,24 %
Tap på utlån og garantier	0,02 %	0,05 %	0,10 %	0,28 %	0,14 %
Resultat før skattekostnad	1,16 %	1,21 %	0,90 %	0,96 %	1,10 %
Skattekostnad	0,26 %	0,27 %	0,24 %	0,23 %	0,24 %
Resultat for regnskapsåret	0,90 %	0,94 %	0,66 %	0,73 %	0,86 %
Nøkkeltall resultat					
Egenkapitalavkastning etter skatt (justert for hybridkapital)	9,7 %	11,3 %	8,4 %	10,1 %	12,3 %
Kostnader i % av inntekter	38,7 %	37,3 %	45,6 %	41,7 %	41,7 %
Kostnader i % av inntekter, ekskl. netto inntekter fra finansielle instrumenter	40,4 %	41,7 %	44,0 %	45,9 %	46,6 %
Nøkkeltall balanse					
Forvaltningskapital	114 310	105 455	101 334	94 062	93 758
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	109 500	104 950	98 000	94 300	90 200
Netto utlån til kunder	97 518	90 928	88 387	80 913	77 450
Utlånsvekst i % siste 12 mnd.	7,2 %	2,9 %	9,2 %	4,5 %	6,8 %
Innskudd fra kunder	55 580	51 562	48 349	48 250	43 740
Innskuddsvekst i % siste 12 mnd.	7,8 %	6,6 %	0,2 %	10,3 %	8,3 %
Innskudd i % av netto utlån	57,0 %	56,7 %	54,7 %	59,6 %	56,5 %
Egenkapital (inkl. hybridkapital)	11 108	10 051	8 263	7 157	6 658
Tap i prosent av netto utlån, annualisert	0,02 %	0,05 %	0,11 %	0,33 %	0,16 %
Brutto misligholdte engasjementer over 90 dager i % av brutto utlån	0,28 %	0,30 %	0,47 %	0,71 %	0,60 %
Andre nøkkeltall					
Likviditetsreserve (LCR) konsern	139,0 %	128,0 %	108,0 %		
Ren kjernekapitaldekning	15,1 %	14,7 %	12,7 %	13,1 %	12,8 %
Ren kjernekapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering av deleide selskaper	14,9 %	14,7 %	12,7 %	13,1 %	12,8 %
Kjernekapitaldekning	16,7 %	16,0 %	13,5 %	14,4 %	14,2 %
Kapitaldekning	18,9 %	17,9 %	15,5 %	15,1 %	15,1 %
Ren kjernekapital	9 890	9 114	7 700	7 092	6 376
Kjernekapital	10 965	9 939	8 210	7 792	7 076
Netto ansvarlig kapital	12 347	11 121	9 388	8 170	7 522
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio)	9,2 %	8,6 %	7,0 %	7,0 %	
Antall ekspedisjonssteder	34	34	40	40	44
Antall årsverk i bankvirksomheten	432	439	449	454	489
Nøkkeltall egenkapitalbevis					
Egenkapitalbevisbrøk før disponering av resultat	18,7 %	19,8 %	13,5 %	14,1 %	7,1 %
Antall utstedte bevis	15 663 944	15 663 944	4 768 674	4 768 674	1 250 000
Resultat pr. egenkapitalbevis (morbank)	8,9	8,5	10,6	12,2	10,3
Resultat pr. egenkapitalbevis (konsern)	11,2	10,7	17,6	20,3	18,1
Utbytte siste år pr. egenkapitalbevis (morbank)	6,0	6,0	9,0	10,0	10,0
Bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis	120,0	115,2	219,0	212,0	187,0
Kurs/bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis	0,9	0,8	0,6	0,9	0,8
Børskurs ved utgangen av perioden	104,0	91,3	139,0	196,0	150,0

Beregninger

	3. kv. 2018	2. kv. 2018	1. kv. 2018	4. kv. 2017	3. kv. 2017	30.09. 2018	30.09. 2017
Resultat etter skatt	219	278	238	312	247	735	672
Betalte renter hybridkapital	-12	-20	-12	-12	-10	-44	-35
Resultat etter skatt, inkludert renter hybridkapital	207	258	226	300	237	691	637
IB Egenkapital	11 478	11 233	11 108	10 831	10 391	11 108	10 051
IB Hybridkapital	-1 075	-1 075	-1 075	-1 075	-875	-1 075	-825
IB Egenkapital ekskl. hybridkapital	10 403	10 158	10 033	9 756	9 516	10 033	9 226
UB Egenkapital	11 666	11 478	11 233	11 108	10 831	11 666	10 831
UB Hybridkapital	-1 075	-1 075	-1 075	-1 075	-1 075	-1 075	-1 075
UB Egenkapital ekskl. hybridkapital	10 591	10 403	10 158	10 033	9 756	10 591	9 756
Snitt egenkapital	11 572	11 356	11 171	10 970	10 611	11 387	10 441
Snitt egenkapital ekskl. hybridkapital	10 497	10 281	10 096	9 895	9 636	10 312	9 491
Egenkapitalavkastning	7,5 %	9,8 %	8,6 %	11,3 %	9,2 %	8,6 %	8,6 %
Egenkapitalavkastning ekskl. hybridkapital	7,8 %	10,1 %	9,1 %	12,0 %	9,8 %	9,0 %	9,0 %
Netto renteinntekter, inkl. renter hybridkapital							
Netto renteinntekter	424	433	425	439	422	1 282	1 240
Renter hybridkapital	-12	-20	-12	-12	-10	-44	-35
Netto renteinntekter, inkl. renter hybridkapital	412	413	413	427	412	1 238	1 205
Gjennomsnittlig forv.kap	117 399	117 400	115 300	112 800	111 100	117 600	108 400
I % av gjennomsnittlig forv.kapital	1,39 %	1,41 %	1,45 %	1,50 %	1,47 %	1,41 %	1,49 %
Driftskostnader, justert for omdanning av pensjonsordning							
Driftskostnader	200	218	212	210	194	630	601
Omdanning av pensjonsordning				8			
Driftskostnader, justert for omdanning av pensjonsordning	200	218	212	218	194	630	601
Ordinær drift (justert resultat)							
Netto renteinntekter, inkl. renter hybridkapital	412	413	413	427	412	1 238	1 205
Netto provisjonsinntekter	78	84	74	78	80	236	234
Resultatandel tilknyttede selskaper (ekskl. verdijustering Balder Betaling/Vipps)	-1	-4				17	
Sum andre driftsinntekter (ekskl. verdijustering Balder Betaling/Vipps)	2	3	2	9	2	5	7
Driftskostnader, justert for omdanning av pensjonsordning	200	218	212	218	194	630	601
Ordinær drift (justert resultat), før skatt	291	278	277	296	300	866	845
Resultat ekskl. Finans og justert for engangshendelser							
Netto renteinntekter, inkl. renter hybridkapital	412	413	413	427	412	1 238	1 205
Netto provisjonsinntekter	78	84	74	78	80	236	234
Resultatandel tilknyttede selskaper (ekskl. verdijustering Balder Betaling/Vipps)	-1	-4					
Andre driftsinntekter	-	2	2	9	2	5	7
Driftskostnader, justert for omdanning av pensjonsordning	200	218	212	218	194	630	601
Tap på utlån, garantier og ubenyttede kreditter	3	5	-	-12	4	5	28
Resultat ekskl. Finans og justert for engangshendelser	286	272	277	308	296	844	817
Skatt (25 %)	72	68	69	77	74	211	204
Ordinær drift / justert resultat etter tap, etter skatt	215	204	208	231	222	633	613
Snitt egenkapital ekskl. hybridkapital	10 497	10 281	10 096	9 895	9 636	10 312	9 491
Egenkapitalavkastning resultat ekskl. Finans og justert for engangshendelser	8,1 %	8,0 %	8,3 %	9,3 %	9,1 %	8,2 %	8,6 %
Gjennomsnitt renter / maringer							
Gjennomsnittlig utlånsrente PM (avkastning)	2,62 %	2,65 %	2,69 %	2,72 %	2,75 %		
Gjennomsnittlig utlånsrente BM (avkastning)	3,26 %	3,42 %	3,26 %	3,20 %	3,25 %		
Gjennomsnittlig innskuddsrente PM	0,81 %	0,81 %	0,82 %	0,81 %	0,82 %		
Gjennomsnittlig innskuddsrente BM	1,04 %	1,00 %	0,97 %	0,92 %	1,04 %		
Gjennomsnittlig 3 mnd NIBOR	1,06 %	1,07 %	0,95 %	0,81 %	0,81 %		
Utlånsmargin PM (utlånsrente - 3 mnd. NIBOR)	1,56 %	1,58 %	1,74 %	1,91 %	1,94 %		
Utlånsmargin BM (utlånsrente - 3 mnd. NIBOR)	2,20 %	2,35 %	2,31 %	2,39 %	2,44 %		
Innskuddsmargin PM (3 mnd. NIBOR - innskuddsrente)	0,25 %	0,26 %	0,13 %	0,00 %	-0,01 %		
Innskuddsmargin BM (3 mnd. NIBOR - innskuddsrente)	0,02 %	0,07 %	-0,02 %	-0,11 %	-0,23 %		

I styrets beretning og i regnskapspresentasjoner er det referert til enkelte justerte resultater som ikke er definert i IFRS (alternative resultatmål eller alternative performance measures (APM)).

Sparebanken Sør presenterer alternative resultatmål (APM'er) som gir nyttig informasjon for å supplere regnskapet. Målene er ikke definert i IFRS (International Financial Reporting Standards) og er nødvendigvis ikke direkte sammenlignbare med andre selskapers resultatmål. Alternative resultatmål er ikke ment å erstatte eller overskygge regnskapstallene etter IFRS, men er inkludert i våre rapporter for å få frem den underliggende driften på en bedre måte.

Nøkkeltall som er regulert i IFRS eller annen lovgivning er ikke regnet som alternative resultatmål. Det samme gjelder for ikke-finansiell informasjon. Sparebanken Sør sine alternative resultatmål er presentert i oversiktene nøkkeltall, beregninger og styrets beretning. Alle APM'er er presentert med sammenligningstall. APM'ene som nevnt under har vært brukt konsistent over tid.

Sparebanken Sør`s alternative resultatmål og definisjoner

APM	Definisjon
Egenkapitalavkastning	EK avkastning gir relevant informasjon om konsernets lønnsomhet ved å måle evne til å generere lønnsomhet fra aksjonærens investering. Egenkapitalavkastning er ett av konsernets viktigste finansielle måltall, og beregnes som: Resultat etter skatt i perioden (justert for rente på hybridkapital), dividert på gjennomsnittlig egenkapital (justert for hybridkapital).
Bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis (inkludert utbytte)	Nøkkeltallet gir informasjon om verdien av bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis. Dette for å gi leseren en mulighet til å vurdere rimeligheten av egenkapitalbevisets børskurs. Bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis blir kalkulert som egenkapitalbeviserens andel av egenkapitalen (eksklusive hybridkapital) ved utløpet av perioden, dividert på antall utstedte egenkapitalbevis.
Resultat / utvannet resultat pr. egenkapitalbevis	Nøkkeltallet gir informasjon om resultat/utvannet pr. egenkapitalbevis i perioden. Resultat pr. egenkapitalbevis er beregnet ved resultat etter skatt multiplisert med eierbrøken, dividert på antall utstedte egenkapitalbevis. Utvannet resultat pr. egenkapitalbevis er beregnet ved majoritetsinnteresser multiplisert med eierbrøken, dividert på antall utstedte egenkapitalbevis.
Utlånsvekst i % siste 12 mnd.	Utlånsvekst siste 12 mnd. gir informasjon om aktivitet og vekst i konsernets utlånsvirksomhet. Banken benytter Sparebanken Sør Boligkreditt (SSBK) som et finansieringsinstrument og tallene inkluderer lån som er overført til selskapet da det er den samlede veksten som er relevant å sammenlikne. Utlånsveksten er beregnet som brutto utlån inkludert lån overført til SSBK ved periodeslutt minus brutto utlån inkludert lån overført til SSBK på samme tid året før, dividert på brutto utlån inkludert lån overført til SSBK på samme tid året før.
Innskuddvekst i % siste 12 mnd.	"Innskuddvekst siste 12 måneder gir informasjon om aktivitet og vekst innenfor likviditetsstyringen i banken. Innskuddvekst er beregnet som innskudd ved periodeslutt minus innskudd på samme tid året før, dividert på innskudd på samme tid året før."
"Kostnadsprosent (Kostnader i % av inntekter) "	Gir informasjon om forholdet mellom inntekter og kostnader og regnes som et av Sparebanken Sørs viktigste måltall. Beregnes som sum driftskostnader dividert på sum inntekter.
Kurs/ bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis	Måltallet benyttes til å sammenlikne børskursen mot bokført verdi. Denne benyttes ofte for å sammenlikne banker og blir beregnet som følger: Kurs på egenkapitalbeviset til Sparebanken Sør ved periodeslutt, dividert på bokført verdi pr. egenkapitalbevis.
Tap på utlån i prosent av netto utlån (annualisert)	"Måltall som viser tap på utlån i prosent av netto utlån. Beregnes som tap på utlån (inkludert tap på utlån på lån som er overført til SSBK) dividert på netto utlån, (inkludert utlån overført til SSBK) ved periodeslutt. Når informasjonen blir gitt for perioder som er kortere enn et år blir tap annualisert."
Brutto misligholdte engasjementer over 90 dager i % av brutto utlån	Nøkkeltallet blir presentert for å gi relevant informasjon knyttet til konsernets kreditteksponering. Nøkkeltallet beregnes ved at misligholdte lån (over 90 dager) divideres med brutto utlån, inkludert lån overført til SSBK ved periodeslutt.
Utlånsmargin (PM og BM)	Måler konsernets gjennomsnittlige margin på utlån, beregnet ved gjennomsnittlig rente på utlån i perioden, minus gjennomsnittlig 3 mnd. NIBOR i perioden. Gjennomsnittlig utlånsrente er beregnet som renteinntekt fra utlån til kunder dividert på gjennomsnittlig utlån til kunder i perioden.
Innskuddsmargin (PM og BM)	Måler konsernets gjennomsnittlige margin på innskudd, beregnet ved gjennomsnittlig 3 mnd. NIBOR i perioden, minus gjennomsnittlig rente på innskudd i perioden. Gjennomsnittlig innskuddsrente er beregnet som rentekostnader fra innskudd fra kunder dividert på gjennomsnittlig innskudd fra kunder i perioden.
Gjennomsnittlig utlånsrente	Se utlånsmargin (PM og BM) over.
Gjennomsnittlig innskuddsrente	Se innskuddsmargin (PM og BM) over.

